

Valtuutettu Ella Partasen ym. valtuustoaloite nuorisovaltuuston läsnäolo- ja puheoikeudesta kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen kokouksiin sekä aloitteenteko-oikeus

KH 26.09.2022 § 345
3226/00.02.00.03/2022

KV 28.02.2022 § 25

Valtuutettu Ella Partanen jätti 28.2.2022 valtuuston puheenjohtajalle valtuustoaloitteen nuorisovaltuuston läsnäolo- ja puheoikeudesta kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen kokouksiin sekä aloitteenteko-oikeus.

Valtuustoaloitteen olivat allekirjoitteet myös Anniina Kontiokorpi, Helmi Vanhanen, Sari Huovinen, Wilma Poutanen, Hannele Autti, Terhi Savolainen, Antti Saarelainen, Margareetta Rätty, Jouni Porokka, Ville-Pekka Timonen, Ville Toivanen, Karita Kaita, Jenni Laasonen, Päivi Eteläpää, Helena Hulmi ja Jere Nuutinen.

Päätös:

Lähetettiin kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

KH 26.09.2022

Ella Partanen ja 16 muuta kaupunginvaltuutettua ovat tehneet 28.2.2022 valtuustoaloitteen, jossa esitetään, että Joensuun nuorisovaltuustolle myönnetään läsnäolo ja puheoikeus sekä kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen kokouksiin sekä myönnetään aloitteenteko-oikeus.

Valtuustoaloitteen mukaan nuorisovaltuustolla on tällä hetkellä läsnäolo- ja puheoikeus vain lautakunnissa. Nuorisovaltuustolla ei ole läsnäolo- ja puheoikeutta kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston kokouksissa, eikä myöskään aloitteenteko-oikeutta.

Valtuuston kokouksessa 1/2022 hyväksyttiin osallisuusohjelma, jossa on kirjattu: "Kehitämme lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia osana Lapsiystävällinen kunta -mallia". Hyväksymällä aloitteen lisäksi se nuorten aitoja vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta sekä tukisi lapsiystävällisen toimintakulttuurin muutosta. Tärkeää on, että nuorilla on aito mahdollisuus vaikuttaa valmistelu- ja päätöksentekovaiheessa kuin myös toteutuksessa arvioinnissa.

Kaupunginhallitus käsitteli aloitteen vastausta kokouksessaan 15.8.2022 § 278 ja palautti asian uudelleen valmisteltavaksi saatteella, että selvitetään millaisia käytäntöjä muissa kunnissa nuorten osallistamiseen on otettu käyttöön sekä kirjataan vastaukseen tarkemmin meillä jo suunnitellut toimet. Asian yhteydessä kuullaan myös nuorisovaltuustoa siitä, millaisia vaikuttamistapoja he kaipaavat.

Nuorisoasiamiehelle toimitettiin pyyntö selvittää millaisia käytäntöjä muissa kunnissa on otettu käyttöön nuorten osallistamiseen sekä pyydettiin nuorisovaltuustolta selvitystä millaisia vaikuttamistapoja he haluaisivat otettavaksi käyttöön. Lisäksi pyydettiin selvitystä siitä millaista osallistavaa toimintaa on suunnitteilla. Nuorisovaltuusto on käsitellyt asiaa ja toimittanut selvityksen, joka on oheismateriaalina.

Lisäksi kysyttiin lapsivaikutusten arviointia valmistelevalta koordinaattorilta, miten nuorten osallisuus on huomioitu LYK-toimintasuunnitelman tavoitteissa ja 13:sta kaupungista (Oulu, Lappeenranta, Vaasa, Pori, Kuopio, Mikkeli, Jyväskylä, Lahti, Helsinki, Kokkola, Kouvola, Tampere ja Seinäjoki) onko heillä nuorisovaltuuston edustajilla puhe- ja läsnäolo-oikeus kaupunginhallituksen ja/tai

kaupunginvaltuuston kokouksissa. Vastaukset saatiin 11:sta kaupungista. Vastauksia on selvitetty alla aloitteen vastauksessa.

Vastaus valtuustoaloitteeseen:

Kuntalain 26 §:n mukaan nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä.

Nuorisovaltuustolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä kunnan asukkaiden hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun, elinympäristöön, asumiseen tai liikkumiseen sekä muissakin asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä. Nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen kunnassa.

Kuntalakiin on otettu vuorovaikutus- ja vaikuttamistoimielimiä koskevat säädökset. Tällä on pyritty siihen, että kuntalaista näkyisi kunnan toiminnan ja hallinnon kokonaisuus. Nuorisovaltuusto on yksi vaikuttamistoimielimistä. Vaikuttamistoimielimet ovat edustamansa ryhmän osallistumis- ja vaikuttamiskanavia. Ne eivät ole kunnan varsinaisia toimielimiä, joista säädetään kuntalain 30 §:ssä. Niiden tarkoituksena on välittää ryhmän näkemykset kunnan päätöksentekoon valmisteluvaiheessa.

Nuorisovaltuuston vaikuttamismahdollisuus kunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan ulottuu kaikille kunnan toimialoille. Käytännössä nuorisovaltuustolle tulee antaa riittävästi tietoa niistä hankkeista, joilla arvioidaan olevan merkitystä säännöksessä mainittuihin asukkaiden hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun elinympäristöön, asumiseen ja liikkumiseen. Nuorisovaltuusto voi myös oma-aloitteisesti ottaa kantaa asioihin ja lausua sellaisista asioista, joiden se arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä.

Joensuun kaupungin hallintosäännön 30 §:n mukaan kaupungissa on nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto, joiden kokoonpanosta, asettamisesta ja toimintaedellytyksistä päättää kaupunginhallitus.

Joensuussa nuorisovaltuustolla on ollut kaudesta 1999-2000 edustajansa lautakunnissa, johtokunnissa ja jaostoissa. Kyseinen menettely on ollut edistyksellistä. Joensuussa on katsottu, että menettely on perusteltua nuorisovaltuuston osalta, koska nuorisovaltuuston jäsenillä ei ikänsä puolesta ole mahdollista tulla valituksi kunnan toimielimiin ja näin ollen tätä kautta heidät voidaan osallistaa ja ottaa mukaan asioiden valmisteluun juuri kuntalain mukaisesti.

Joensuussa nuorisovaltuustolla on edustajansa kaupunkirakenne-, rakennus- ja ympäristö-, kasvatus- ja koulutus-, kulttuuri- ja liikunta ja osallisuus- ja vetovoimalautakunnissa sekä seudullisessa joukkoliikennejaostossa ja sosiaali- ja terveystalvelujen neuvottelukunnassa. Lautakuntien edustajille on nimetty toimialoilta kummivirkamiehet, jotka ohjaavat ja opastavat nuorisovaltuuston edustajia toimielintyöskentelyssä. Joensuun kaupunginhallitus on käsitellyt edustajien nimeämistä kokouksessaan 6.9.2021 § 358.

Nuorisovaltuusto vierailee vuosittain kaupungin johtoryhmässä, jossa käydään läpi nuorisovaltuuston toiminnan vuosisuunnittelua. Johtoryhmätapaamisien aikana otetaan vastaan myös nuorisovaltuuston toimintaan liittyviä kehittämis ehdotuksia. Vastavuoroisesti myös viranhaltijat vieraillevat nuorisovaltuustossa. Nuorisovaltuuston edustajat kutsutaan myös esittelemään toimintaansa kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle. Nuorisovaltuusto tapaa myös valtuustoryhmien puheenjohtajia.

Nuorisovaltuustolta pyydetään kuntalain mukaisesti lausuntoja kaupungissa valmistelussa olevista asioista. Nuorisovaltuuston mukaan lausunnon antaminen on konkreettinen tapa osallistaa nuorisovaltuustoa mukaan päätöksentekoon.

Nuorisovaltuusto toivoo, että lausuntojen antamiseen kehitettäisiin malli, jonka kautta nuorisovaltuustolle jäisi lausuntojen antamiseen riittävästi aikaa.

Joensuun kaupunki on mukana Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallissa, jonka peruseriaatteena on edistää lapsen oikeuksien toteutumista kunnassa. Mallin yhtenä tavoitteena on lapsivaikutusten arvioinnin systemaattinen käyttöönotto kaikilla toimialoilla ennalta suunnitellusti ja ohjeistusta noudattaen.

Lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotto varmistaa sen, että lapset/nuoret ovat mukana asioiden ja päätösten valmisteluprosessissa, jos päätös koskee lapsia/nuoria ja on heille arjen kannalta merkittävä. Vaikutusarvioinnin käyttöön otto tuo mukanaan myös systemaattisuutta lausuntojen pyytämiseen.

Nuorisovaltuusto organisoii ja järjestää perinteisiä päättäjätapaamisia.

Päättäjätapaamisen ideana on koota yhteen kaupungin päättäjiä ja nuoria, jotka pääsevät esittämään kysymyksiä, ideoita ja parannusehdotuksia sekä keskustelemaan Joensuun ajankohtaisista asioista. Päättäjätapaamiseen kutsutaan koulujen edustajia, kaupunginhallituksen, kaupunginvaltuuston, lautakuntien ja jaostojen puheenjohtajat, kaupunginjohtaja ja keskeisiä viranhaltijoita. Seuraava päättäjätapaaminen on suunniteltu pidettäväksi lokakuussa 2022.

Päättäjätapaamiset ovat tärkeitä kuulemisen ja vaikuttamisen kanavia.

Kuntalain 14 §:n mukaan kunnassa on valtuusto, joka vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää kunnan päätösvaltaa. Perustuslain 121 §:n mukaan kunnan hallinto perustuu kunnan asukkaiden itsehallintoon. Tämän on katsottu merkitsevän muun muassa sitä, että kunnan asukkaiden on valittava kunnan ylin toimielin, valtuusto ja että valtuustolla on yleinen toimivalta päättää kunnan asukkaiden yhteisistä asioista. Valtuuston tehtävänä on käyttää kunnan päätösvaltaa. Valtuustokäsittelyssä on kyse asioiden päätöksentekovaiheesta ei asioiden valmistelusta. On myös hyvä huomoida, että erityisesti valtuustossa valmistelun pohjalta käytävä keskustelu on myös luonteeltaan poliittista. Joensuun kaupungin hallintosäännössä ei ole mainintaa muiden henkilöiden läsnäolosta ja puheoikeudesta valtuuston kokouksissa.

Kuntalain mukaan kunnanhallitus vastaa kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kunnanhallitus valvoo kunnan etua, edustaa kuntaa ja käyttää kunnan puhevaltaa.

Kunnanhallitukselle asiat tulevat toimielinten esittelyistä ja ne ovat huolellisesti valmisteluja. Tämä tarkoittaa myös sitä, että asian valmisteluvaiheessa käsittelyyn ovat ottaneet osaa toimielimissä myös nuorisovaltuuston edustajat. Joensuussa kaupunginhallitus kokoontuu pääsääntöisesti joka maanantai klo 15:00. Kokoukset ovat usein melko pitkiä ja kokousasioihin tutustuminen ja kokouksiin valmistautuminen vaatii paljon aikaa. Tässä on hyvä ottaa huomioon nuorisovaltuutettujen ajankäyttö. Valmistautuminen kokouksiin ja kokouksissa vietetty aika olisi pois esimerkiksi opiskelusta ja levosta.

Nuorisovaltuusto on selvityksessään tuonut esille, että kaupunginhallituksen edustuspaikka olisi melkoisen sitova ja olisi haitallista nuoren edustajan omien opintojen kannalta. Nuorisovaltuusto kuitenkin toivoo, että se voisi nimetä varsinaisen- ja varaedustajan puhe- ja läsnäolo-oikeudella kaupunginvaltuustoon. Perusteluna, että alle 18-vuotiailla ei ole äänioikeutta kuntavaaleissa eikä vaalikelpoisuutta, eivätkä he siten voi äänestää oman ikäryhmänsä edustajaa valtuustoon. Nuorisovaltuusto on selvittänyt, että Pohjois-Karjalassa nuorisovaltuustolla on edustuspaikka ainakin Kontiolahden, Tohmajärven, Juuan ja Heinäveden kunnanvaltuustoissa.

Kaupungeista saatujen vastausten perusteella Oulussa, Lappeenrannassa, Porissa, Mikkelissä, Lahdessa, Kokkolassa, Kouvossa, Tampereella ja Seinäjoella nuorisovaltuustolla on edustaja kaupunginvaltuustossa. Vaasassa asia on valmisteilla. Kuopion ja Jyväskylän kaupungeista ei saatu vastausta. Yhdelläkään edellä mainituista kaupungeista nuorisovaltuustolla ei ollut edustajaa kaupunginhallituksessa.

Kuntalain 23 §:n mukaan kunnan asukkaalla sekä kunnassa toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä on oikeus tehdä aloitteita kunnan toimintaa koskevissa asioissa. Säännöstä on tulkittu niin, että aloiteoikeus on kaikenikäisillä kunnan asukkailla. Nuorisovaltuustolla on jo nykyiselläänkin yhdenvertainen oikeus tehdä aloitteita, kuin muillakin kunnan asukkailla sekä kunnassa toimivilla yhteisöillä ja säätiöillä. Mikäli aloitteesta mainitusta asiasta päättäminen kuuluu kaupunginvaltuuston päätettäviin asioihin, aloite voi tätä kautta tulla myös kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi. Kaupunginvaltuusto käsitteli kokouksessaan 13.6.2022 nuorisovaltuustolta tulleen aloitteen. Toisaalta kuntalaisaloitteisiin annetut vastaukset tuodaan valtuuston tiedoksi vuosittain, vaikka kyseessä ei olisikaan aloite, joka olisi kuulunut valtuuston toimivaltaan. Ei ole tarkoituksenmukaista, yhdenvertaista eikä tasapuolista, että valtuusto käsittelee tiettyjä aloitteita kokouksissaan myös silloin, jos aloitteesta mainittu asia ei kuulu valtuuston päätösvaltaan. Valtuutettujen aloitteista on annettu määräykset Joensuun kaupungin hallintosäännössä § 113.

Yhteenvedon yllä kirjoitetun perusteella todetaan:

- Valtuustolle valmistellaan päätettäväksi nuorisovaltuuston edustajalle läsnäolo- ja puheoikeuden myöntäminen kaupunginvaltuuston kokouksiin. Edustajalle nimetään myös varaedustaja. Läsnäolo- ja puheoikeus myönnetään aluksi kokeiluluotoisena valtuuston toimikauden loppuun saakka. Hyvissä ajoin, ennen valtuustokauden päättymistä, nuorisovaltuusto arvioi, onko käytäntöä tarvetta jatkaa tulevilla valtuustokaudella, ottaen huomioon nuorten ajankäyttö ja kokeilusta saadut kokemukset ja hyödyt. Hallintosääntöön tehdään tarvittavat muutokset.
- Kaupunginhallituksen kokouksiin nuorisovaltuuston edustajille puhe- ja läsnäolo-oikeutta ei ole tarkoituksenmukaista myöntää. Perustelut löytyvät edellä kirjoitetusta.
- Aloitteentekooikeudesta voidaan todeta, että nuorisovaltuustolla on jo nykyiselläänkin yhdenvertainen oikeus tehdä aloitteita, kuin muillakin kunnan asukkailla sekä kunnassa toimivilla yhteisöillä ja säätiöillä.

Valmistelija: hallintopalvelut

Kaupunginjohtajan päätösehdotus:

Kaupunginhallitus ehdottaa, että kaupunginvaltuusto päättää

merkitä edellä olevan vastauksena valtuutettu Ella Partasen ynnä muiden valtuustoaloitteeseen ja todeta aloitteen loppuun käsittelyksi.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.